

ПІД ЗНАКОМ

КРАСИ

Чи доводилося вам бувати в селі Пархомівка Володарського району? Шкода, якщо ні,— сюди варто приїхати, щоб помилуватися прекрасними мозаїками, створеними за ескізами славетного вітчизняного художника Миколи Костянтиновича Реріха.

За своїм творчим почерком М. Реріх взагалі був монументалістом. Справа не тільки в його пристрасті до архітектури, зокрема давньоруської, до театру, а й у тому, що будь-яка, навіть невеличка, його картина насичена простором і справляє враження фрески, панно. В цих формах митець сказав своє вагоме слово. Ним створено «Богатирський фриз» із семи панно на билинні сюжети (тут і Микула Селянинович, й Ілля Муромець, і Садко), розписано іконостас для Пермського жіночого монастиря, зроблено ескізи для розпису каплиці у Пскові. Не збереглися, на жаль, два величезних панно «Січа при Керженці» і «Підкорення Казані», виконані ним для Казанського вокзалу в Москві. Належать Реріху і чудові ескізи мозаїк для храмів у Шліссельбурзі і Пермі та Почаївської лаври на Тернопільщині, ескізи фресок і мозаїк Покровської церкви в Пархомівці на Київщині та церкви в Талашкіно під Смоленськом.

Чому художник так багато творив в царині релігійного живопису? А тому, що в до революційній Росії саме оформлення церковних інтер'єрів давало можливість виявити себе художникам монументалістам. Храмовими розписами займалися і видатні сучасники М. Реріха — В. Васнецов, М. Врубель, М. Нестеров. Як і вони, Реріх прагнув відобразити в релігійному живописі власне світосприйняття. Роботи для храмів ніколи не зводились у нього до канонічного трактування релігійних образів.

У монументальному мистецтві важливі для Миколи Костянтиновича були ритм, гармонія. «Під знаком краси йдемо радісно, — писав він. — Красою перемагаємо...».

Відроджуючи традиції давньоруського іконопису, але поверх канонів старого мистецтва, художник будував свої розписи, де так гармонійно поєднувалися пошуки сучасного з витонченими правилами старовини. У цьому відношенні особливо цікаві ескізи фресок і мозаїк у Пархомівці (1903—1906 рр.). Виконані вони в пригашеній гамі голубого, зеленого і жовтого кольорів, майже без червоного і чорного.

Підійдемо ближче до пархомівських мозаїк. Чудовими переливами горять на сонці крупні куски нешліфованої смальти. Чітко і лаконічно виражено композиції. В реріхівських образах Богородиці, Матері світу, як часто називав її митець, немає звичного церковного канону. Натомість є філософська думка про вічне жіноче начало, материнство, життєву силу, про втілення творчих сил природи.

Дуже своєрідно розкривав художник релігійну тематику. У строго окреслених, одухотворених образах його ікон-картин вгадуються мотиви, принципи давньоруського живопису.

Незабутнє враження справляють декоративне чуття художника, ритмічний орнаментальний характер композицій, гармонія барв, ліній і площин, контрастність або ж м'якість колористичних поєднань. Барви його чисті, немов кольори райдуги, вони наче випромінюють світло. Реріхівський живопис треба бачити, як музику — чути. До речі, для творчості митця характерний органічний синтез кольору і музики, вона звучна барвами і напрочуд ритмічна. В його творах — гордість і радість за нашу багату культурну спадщину. Наполегливою боротьбою за все вітчизняне, народне, фольклорне сповнена творчість М. Реріха. І в його грандіозних за розмахом розписах та мозаїках замість офіційної казенної релігійності панує всесильний дух народного епосу та казковий політ фантазії.

Успішно справився, треба сказати, зі своїм завданням відомий мозаїчист В. Фролов, який виконував мозаїчні роботи за ескізами М. Реріха. Кожний кусок смальти точно передає всю тональну насиченість кольорової гами ескізів. На жаль, нездійсненим лишився розпис абсиди, купола і пілонів храму за 12 реріхівськими ескізами.

Так, мистецтво Реріха треба бачити, як музику — чути. Незабутня гра кольорів та ліній мозаїк скаже вашому серцю набагато більше, ніж усі словесні описи. І опинитесь ви віч-на-віч з непідробною красою.

О. АУНОВСЬКА,
член Спілки журналістів
СРСР.